

lomadtán fel kell hívunk tanítványaink figyelmét a test és ér-
zékszervek ápolására is. Mutassunk rá a testgyakorlás testi és
lelki hatásaira. Hívjuk fel tanítványaink figyelmét az egészséges
életrend megszokásának nagy fontosságára. Értessük meg velük
azt, hogy a munka közben fontos a pihenés is, ezeket tehát he-
lyesen kell változtatnunk. De hívjuk fel tanulóink figyelmét az
egyoldalú gyakorlás káros hatására is, mert a túlhajtott, egy-
oldalú gyakorlás káros következményekkel jár. Adandó alkalmak-
kor beszéljünk nekik az első segélynyújtás módjairól, azokat
gyakorlatban is mutassuk be s mutassunk rá az első segélynyuj-
tás nagy fontosságára, amikor az életről van szó. De nem hagy-
hatjuk figyelmen kívül sohasem a jó modorra s illedelmes ma-
gatartásra vonatkozó utalásainkat sem. Az egyes gyakorlatoknál
végzendő felállást katonai vezényszavakkal végeztessük. (V.)

Rajz

III. osztály.

Ecsetgyakorlatok

(Ritmikus sorképzések.)

A népiskolai rajztanítás célja az, hogy kifejlessze a gyermek
szemléltető- és ítélőképességét, kezűgyességét, megadja a legegyszerű-
sebb igényeket kielégítő rajzkészséget, a rajzot önálló közlési esz-
közzé fejlessze, végül izlését nemesítse a forma és színérzék fel-
ébresztésével.

A rajz egyik legkiválóbb nevelőeszköznek bizonyult. Éppen
ezért kívánatos a rajznak, mint a művészetek egyike közvetítő-
tőjének nevelő hatásait minél jobban kiaknázni.

Mai rajzoktatásunk módszere a kezűgyesítő és szemmérték-
fejlesztő gyakorlatok kapcsán közvetlen szemléltetés vagy emlékezés
után rajzoltat, illetőleg festet. Ezzel kielégítést nyer a gyermek ösz-
tönszerű alkotási vágya is, ezenkívül izlésének, egyéniségének, rajz-
készségének fejlesztésére és kifejezésére is szolgál a tervezés.

A tanítás anyagának beosztása szempontjából tekintetbe kell
vennünk a tanulók értelmi fejlettségét, kezűgyességét és fokozato-
san haladunk könnyebbről a nehezebbre. Arra törekszünk, hogy
a rajzóra változatos, a lerajzolandó tárgy rokonszenves legyen.
Alkalmazkodunk az évszakokhoz, s a rajzoktatást a többi tárgyak-
kal kapcsoljuk össze rendszeresen.

Ha mindezeket szem előtt tartjuk, akkor a rajztanítás ered-

ményes, tartalmas, gyakorlatias, könnyen keresztülvihető lesz, még akkor is, ha a tanító maga nem „rajzművész.“

Csak ilyen módon érjük el a rajztanítás igazi célját, azt, hogy a tanítás a gyermek értelmét, gyakorlati és kézügyességét fejlessze, öntudatos szemléléssel, helyes látással a művészi szép iránti fogékonyságát, megítélését fölébressze, hogy az életben is mindig föl tudja fedezni a szépet, igazat, jót s az ebből származó lelki örömeket. Azzal, hogy növendékeink gondolataikat, terveiket, izlésüket, egyéniségüket ki tudják fejezni rajzban is, arra is képesítjük őket, hogy a jól végzett munka, a siker feletti örömet érezhessék, s ezáltal tiszta lelki örömet, boldogságot élvezhessenek.

A tárgyak természetű ábrázolásához előgyakorlatul az ecsetgyakorlatok szolgálnak, természetesen csak ott, ahol a körülmények ezt megengedik.

Tanításunk anyaga tehát ecsetgyakorlat lesz, mégpedig: pöttyök festése és ezekből tervezések.

Vázlat:

I. Előkészítés.

a) Kapcsoló ismétlés. Az eddig lerajzolt tárgyak elsorolása. Hangulatkeltés.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás.

a) Rajzlap szemléltetés alapján az eljárás megbeszélése, rend, tisztaság, szépség, forma, nagyság.

b) Segédvonalak meghúzása.

c) Színkeverés.

d) Táblai előfestés.

e) Begyakorlás.

f) Táblai előfestés (a tanulók rajzlapjának megfelelő nagyságban.)

g) Tervezés.

h) Összehasonlítás a gyermekek festése alapján.

III. Összefoglalás.

a) Hogyan kell előrajzolás nélkül pöttyöket festeni?

b) Alkalmazás. Mire tervezhetünk, mire használhatjuk fel e tervezéseket?

(Szemléltetési eszközök: pöttyös szövet, vízfestmény, olajfestmény, rajzlap (egynyolcados) ecset, festékek, rongy, tányérka, fillér, a táblai festéshez ecset és festék.)

Tanítás.

I. Előkészítés.

a) Kapcsoló ismétlés. Ti már sok mindent lerajzoltatok az iskolában! Soroljatok föl egy párat! (Minden tárgynál megkérдем: Milyen színű? Milyen színűre rajzoltátok?) A fekete ceruzával nem lehet ám mindig éppen úgy visszaadni a lerajzolható tárgy

szinét, mert nem minden tárgy fekete vagy szürke. De milyen ceruzával lehet már jobban eltalálni annak a tárgynak színét, amelyet le akarunk rajzolni? (Színes ceruzával.) És ha azt akarjuk, hogy a színe teljesen olyan legyen, mit kell használnunk, gyermekek? Milyen festéket ismertek? Mutatok egy szép kis képet nektek! Milyen festés ez? (Vizfestés.) És ez a másik itt? (Olajfestés.) Ki szeretne közületek ilyen szépen festeni? No, majd ma megtanítalak benneteket arra, hogyan kell szépen festeni; azután, ha szorgalmasak lesztek, igyekezték, akkor szép virágokat, gyümölcsöket, pillangókat is festünk ám!

Milyen színűre festenétek a szilvát? (Kékre.) És a citromot? (Sárgára.) A cseresznyét? (Pirosra.) A körtét? (Sárgászöldre.) Milyen színű festék ez? (Földmutatok sorban fehér, fekete, kék, sárga, piros és zöld festéket.) Mit szeretnél lefesteni, N.? Mire volna szükséged a festéshez? (Festék, ecset, kis tányérka, víz, papír; ezeket mind felmutatom.) A festéket színesporból készítik. Hol? (Gyárban.) Mivel festünk? (Ecsettel.) Az ecset hegye miből készül? (Finom szőrből.) Igen. És jól, szorosán összekötik, hogy a festék ki ne cseppenjen belőle. Mit kell tennünk az ecsettel, ha már nem festünk? (Kitöröljük.) Mit tartunk erre a célra? (Kis rongyot.) Miért kell az ecsetet a festés után kitörölni? (Mert különben úgy száradna meg, összeragadna s nem lehetne vele szépen festeni.) Szabad-e szájba venni az ecsetet? Miért nem? (Mert van olyan festék is, amelyben mérég van, s ez betegséget okozhat, sőt vérmérgezést is, ha esetleg a szájatokban valami kis karcolás van, s a mérég oda bekerül.)

b) Célkitűzés. (Pöttyös szövetet szemléltetek.) Milyen szövet ez, gyermekek? Mik vannak benne? Milyen színűek? (Piros.) Ma mi is ilyen pöttyöket fogunk festeni!

II. T á r g y a l á s.

(Bemutatok egy rajzlapot, melyen az elkészítendő rajz kétszen van, piros és kék pöttyök, ezekből tervezések, a segédvonalak ceruzával vékonyan meghuzva.) Tetszik nektek ez a rajz? Miért? Hogy a tiétek is ilyen szép, tiszta és rendes legyen, mire fogtok vigyázni? Miért vannak idehúzva ezek a vonalak? Mi is fogunk rajzolni a rajzlapunkra ilyen vonalakat, hogy ilyen szép, egyenes sorba festhessétek a pöttyöket? Vegyétek elő a vonalzót és a ceruzát! (A tábla jobb sarkába fölrajzolok egy arányosan kisebbitett rajzlapot, s közben ide is és a tábla közepére fent is, felírom, amit mondok.) Hányadik rajzlap ez? A 11. Irjátok ti is 11-et a rajzlap közepére, fent, hagyjátok ki két ujjnyit! Mutassatok fel két ujjat! Ugy! Most oda irjátok a 11-et! Most hagyjátok ki ismét két ujjnyi helyet és huzzatok egy vízszintes vonalat! De nagyon halványan ám, mert a vastag vonal csunya! (A mintarajzon mindezt szemléltetem és a táblán halványan velük dolgozom.) Ha készen vagytok, huzzatok még annyi vízszintes vonalat, amennyi kifer, minden vonalköz két ujjnyi legyen! A

rajzlap alján maradjon három ujjnyi hely, ahova a keltezést és a neveteket oda lehessen írni. Festhetünk most már, gyermekek? Mit kell előbb tenni? Jőjj ki, mutasd meg, hogyan kell a festéket keverni! (A gyermekek azt teszik, amit mondok.) Az ecsetet vízbe mártjuk, a festéket többször megforgatjuk, s ismét vízbe mártjuk. Milyen színű lesz a víz! Keverjen mindenki piros, majd az ecsetet jól kimosva és megtörülve kék festéket! Én is készítettem már előre szép fehér festéket, majd megmutatom a táblán, hogyan kell festeni! Ti is ilyen nagy ecsettel festetek? Mutassátok, hogyan kell tartani az ecsetet? Jól van! (Én is mutatom.) Miért festek én fehér festékekkel? Ide figyeljétek! Bemártom az ecsetet a festékbe és lenyomom a táblára; de nem emelem föl, hanem felülről balra, lefelé, körben forgatom addig, míg szép kekek pötty nem lesz belőle. (Beszéd közben lassan, oldalt állva, a táblára festek egy nagy pöttyöt.) Most még egyet festek! (Ugyanezt mondom.) Az ecsetet eleinte ferdén tartom, a vége felé egyre függőlegesebben. Vigyázzatok, hogy a pötty széle szép sima, kekek legyen, és ne foltos! (A festéket lehetőleg hígá készíttessük, így nem lesz foltos a festés!) Most mindenki fest egy piros pöttyöt az első sorba.) A sor szélén két ujjnyi helyet hagyjatok ki! (Felmutatok egy fillért.) Mi ez, gyermekek? Mindenki ekkora pöttyöt fest. (Minden gyermeknek külön megmutatom.) No, most mártsátok be az ecsetet a piros festékbe és fessetek egy szép pöttyöt! (Valamennyiét megnézem, az általános hibákra figyelmeztetem őket.) Most mindenki kihagy egy ujjnyi helyet és fest még egy pöttyöt az első mellé! Most végig így fessetek egy sort; minden pötty között egy ujjnyi helyet hagyjatok ki. A sor végén két ujjnyi hely maradjon!

A következő sorba kék festékekkel (az ecset másik végével) festünk! Most is kihagyjuk a sor elején és végén a két-két ujjnyi helyet.

A harmadik sorba párosával festünk pöttyöket. (Megmutatom a táblán és a távolságokat itt és a rajzlapon is szemléltetem.) Egy-egy pár pötty között két ujjnyi helyet hagyunk ki! A két-két pöttyöt olyan közel fessétek egymáshoz, hogy csak annyi kis hely maradjon köztük, hogy éppen össze ne érjenek!

A negyedik sorba ugyanilyen utasítással, de háromasával, ismét piros pöttyöket festenek.

(Most három tervezést festek a következő sorok elejére.) Ti is tervezetek ilyen kis mintákat pöttyökből! Szabad ezt is! De majd meglátom, ki lesz olyan ügyes, hogy magától is tud kitárolni valami szépet! Festhetitek vagy kékre, vagy pirosra, amilyenre tetszik!

Amikor már mindenki készen van, aláírjuk. (Felirom a táblára a megbeszélt helyre és módon a nevet és a keltezést.)

Összehasonlítás.

(Egy jó, meg egy kevésbé sikerült rajzot mutatok fel, tulajdo-

nosukat megnevezve.) Ké tetszik jobban nektek? Miért? Mire fogsz máskor vigyázni? Igen, csak igyekezz, akkor a te festésed is úgy megdicsérjük, mint most az övét! Igyekeztek mind ilyen szépen festeni!

III. Összefoglalás. Mit festettünk ma? Hogyan?
Alkalmazás. Mire tervezhetünk pöttyökből?

Mosdossy Ella.

A táblán ez látható:

